

החיים הטובים, הלב החצי

עיתון

הסיפור מוכר: טוב ונוח באמריקה אבל הלב רוצה הביתה. באמצעות שני שאלונים ומחקר, ניסה הפסיכולוג מוטי פלג להבין את תופעת הקשר של הישראלי המהגר עם המכורה. יש גם סוף מפתיע

מביעים רצון לחזור לשורשים באחד הימים. "התגובות נשענות על הכמיהה האמיתית לחזור יום אחד לישראל ונוכחות, פעמים רבות, מרצון לקבל אישור לחיים בארה"ב. כשאתה מרגיש ייסורי מצפון על החיים מחוץ לארץ, ההכחחה שאולי יום אחד תחזור להיות בישראל" מרגיעה. כולם מכירים את זה מהסימפסון המוכר, לפיו הישראלי מבטיח לעצמו ולסובבים כי בשנה הבאה הוא חוזר לארץ.

ד"ר מוטי פלג: "החיים באמריקה היטיבו עמי ובאמת שאף לי תלונות, אבל כל השנים הייתה לי תחושה שזו לא התרבות שלי ושהלב שלי נמצא בישראל"

גם אחרי עשרים שנה הוא מבטיח שבשנה הבאה זה יקרה. הבעיה מתחילה ככל שחולף הזמן: הישראלי שמתגורר בארה"ב נכנס למסלול של חיים מבחינה חומרנית והשילוב בין הכמיהה לארץ עם הרצון לחיות את החיים הטובים – מכניס אותו למילכוד.

מכאן, אולי, אפשר להבין את הרצון העז של הישראלי הממוצע לראות את ילדיו עולים ארצה. העוברות בשטח אינן מטעות: **טלי יסת: "אני מאוד אוהבת את החיים בניו-יורק ובישראל לא הייתי מגיע לרמת החיים שיש לי פה, אבל אין, אין כמו בארץ."**

"עברתי צופים, צבא, אוניברסיטה, פיתחת קריירה, אבל הדבר הכי קשה שעברתי בחיים היה ללדת את שתי הבנות שלי בארה"ב, רחוק מההורים והמשפחה"

טלי יסת שיחקה אותה. היא הגיעה לבניו-יורק לפני שש שנים עם שתי מוזרות ותרמיל חלומות. היום היא נשואה לרונן, בחור יהודי אהוב הכירה דרך חברים ולשניים שני ילדים. יסת מתגוררת בבית חלומות בלונג-איילנד, נהגת בנייפ מרצדס מאובזר, מנהצת את כרטיס האשראי כשמשעמם וטסה לתופשות יוקרתיות כשהעיר לוחצת עליה.

באותה נשימה, יסת לא מסוגלת להתנתק מהחיים בישראל. אם תשאלו אותה, היא בכלל היתה מעדיפה לשמר את אורח החיים הנוכחי אבל להעתיק את התמונה הרווחת למסגרת ישראלית. מלבד גלישה אובססיבית באתרי האינטרנט הישראליים, נהירה על מנת להרגיע את ייסורי המצפון, יסת תורמת לארגונים בעלי אוריינטציה ישראלית ברורה, כמו האגודה למען החייל הוצ"ח. בעתיד היא מתכננת לרכוש בית בישראל ומקווה שיום אחד הבן שלה יתגייס לצה"ל. השאלה המרכזית שנשאלת היא ברורה: אם כל-כך טוב באמריקה, למה מתעקשת יסת להעתיק את אורח החיים הישראלי לבניו-יורק? ומצד שני, אם היא משתוקקת לחיות בישראל, למה שלא תחזור לארץ?

הכמיהה לישראל, מסתבר, לא פחתה ולא דעכה עם השנים. נהוג לחשוב שעם השינויים במאפיינים של גלי היורדים וכניסתם של אמצעי תיקשורת מתקדמים, הכמיהה לישראל ורגשות האשם על הירידה מהארץ פחתו ודוהו. אך לא כך הם פני הדברים. תשאלו את ד"ר מוטי פלג, פסיכולוג ישראלי המתגורר בהאקנסק, ניו-ג'רזי, ומנהל קליניקה ברינגווד. פלג, שמתגורר בארה"ב כבר שלושים שנה ומתורר באהבה לשני ילדים אמריקאים לחלוטין, הוא נוד המצפון של הישראלי הממוצע בארה"ב. פלג מתרשם מהיחס הכפול של היורד הממוצע באמצעות מסופליו, חלקם הגדול ישראלים, שמעלים בעיות הקשורות באופן ישיר או עקיף לשיבתם בארה"ב. בנוסף, פלג קיים שני משאלים, בהפרש של כמעט עשרים שנה, שביקשו לבדוק את היחס של היורד לישראל. באמצעות שורת הגדרים הנוגעים לאורחות החיים, ביקש פלג לבדוק האם השתנתה רמת הכמיהה לישראל בקרב היורד הישראלי. פלג נחזר להעביר את המשאל בקרב קרוב למאה ישראלים, בגילאי 30-55, שמתגוררים בארה"ב למעלה מחמש שנים ושמוכססים מבחינה כלכלית. הרעיון היה שמצב כלכלי לא יסייע על הקשר של הנשאלים לישראל ושהכמיהה לחזור הביתה לא תנבע מסיבות שלא תלויות בנשאל. הוותק נועד לבדוק את מידת הקשר לארץ באמצעות אלו שקבעו את מקום מושבם בניו-יורק ושכבר סביר להניח כי לא יחזרו לארץ. גם פלג הגיל היה חשוב: לא יוצאי צבא מתלבטים אלא אנשים בעלי מקצוע, שהיתרו לעצמם דרך חיים מסיימת. הנשאלים ביקשו לדרג כל אחד מהיגורים תוך בחירה במספר, מ-1 (לא מסכים כלל) עד 5 (מסכים מאוד). התוצאות היו לא פחות מפתיעות.

רוצים להיקבר בישראל

ההיגר הראשון היה דרמטי במיוחד, וכך גם תוצאותיו: "כשאמרת, ארצה להיקבר בישראל", 99 אחוז מהנשאלים ענו בחיוב. פלג חושב שההיענות הישירה וחמרת ההיסוסים מצביעה, אולי יותר מכל, על הקשר בין היורד למדינה. "קבוצה נוגעת לארמה, וכשהקשר לארמה הוא כה חזק ונטול היסוסים, זה מעיד על משהו".

פחות נחרצות, אך עדיין חיוביות למדי, היו התגובות הנוגעות לרצון לחזור ולחיות בישראל. כשבעים אחוז מהנשאלים ענו בחיוב על האפשרות ופלג אומר כי מניסיונו ומשיחות עם אנשים שונים, לפחות תשעים אחוז מהישראלים המתגוררים בארה"ב

ישראלים רבים שולחים את ילדיהם לצופים, מתוך תקווה שימשיכו במסלול סיסטמי כשירות צבאי. רבים אחרים ממליצים לילדיהם לבלות סמסטר או שניים באוניברסיטה ישראלית, שלא לדבר על הניסיון, הגורש לעתים, ללמד את הילדים האמריקאים עברית. במשאל של פלג, ממוצע התשובות היה 4, כלומר רמת הסכמה גבוהה לרצון לראות את הילדים עולים ארצה. "באופן אישי, אני יכול לספר ששניים מהביןקורים המלהיבים ביותר שהיו לי בישראל מאז ומעולם היו פגישות מחזור עם התבר'ה מחטיבת הביניים ומהקינוץ בו גדלתי. אני חושב שזה יכול לספק הסבר לרצון הזה, שגם הילדים שלך יגדלו באווירה החמה שיש בישראל, עם חינוך לערכים, טיולים ומרחבים. תורים ישראלים רבים לא מרוצים מהחינוך האמריקאי והם רוצים שילדיהם יגדלו כמוהם".

האם יש בבסיס הרצון גם חשש שהילדים האמריקאים ינשאו נישואי תערובת ויתבוללו?

"יותר משזה חשש מהתבוללות, מדובר ברצון שהילד לא יצא אמריקאי לגמרי, זאת אומרת שיהיו לו שורשים ישראלים, שהוא יגדל על ברכי הערכים שההורים גדלו עליהם".

כאמור, הישראלי המצוי, כפי שזה עולה במשאל, מצא את שביל הזהב המאפשר לו לגור באמריקה אבל להרגיש שלבו נטוע בישראל. על פי המשאל, הייתה הסכמה גבוהה למדי להיגרים כמו "אם לא אחזור לישראל, לפחות אקנה שם דירה", "ארצה לשוב ולהתגורר בישראל לאחר צאתי לגמלאות" ו"אם לא יצא לי לשוב ולחיות בישראל, אשאף להתגורר בה לפחות חלק מהזמן". התשובות הללו מצביעות על הגשר, המגוף שמצא לעצמו הישראלי, בין אמריקה לישראל. בשנים האחרונות, כפי שאפשר להתרשם מדיווחים בכלי התקשורת, יש להיגרים הללו בסיס במציאות. יורדים ישראלים רבים רוכשים דירות ובתים בישראל ובאיזורים מסוימים יש שכונות שלמות המאוכלסות על ידי אנשים שמתגוררים בבתיהם רק חלק מהשנה (לדוגמה, שכונת ממילא בירושלים, פרויקט סי

אנדר סאן בתל-אביב). לנתונים הללו מתווספים דיווחים על ישראלים בשנות החמישים והשישים לחייהם, שמחליטים לחזור הביתה אחרי שיצאו לפנסיה. בעלי עסקים מרחיבים את פעילותם לישראל, לא בשל הרווח הכלכלי הצנוע הטמון בהתרחבות אלא בעיקר בשל קשר רגשי למקום בו גדלו ולאור העובדה שכך יוכלו לבלות חלק מהזמן בישראל. גם הקבלה החברתית חשובה, בפרט לאור העובדה שרבים מהישראלים שהיגרו לארה"ב עשו זאת בשל רחיקה שחוו מהחברה שמסביב. הם יצאו מהארץ ברלת האחריות, עם הזנב מקופל בין הרגליים, ועתה הם מנקשים לשוב אליה ברלת הקירמית, כמנצחים. כמובן שהם לא רוצים שמישהו יפספס את ההצגה.

הארץ נרשית ביטחון

"יש לישראל בארה"ב קושי להציב גבולות ולקבוע זמנים", אומר פלג. "אתה מגיע לכאן, מציב מסרות ומתחיל בהגשמתן. היות וארה"ב היא מדינתם של השאפתנים, פרויקט רודף פרויקט ואתה מוצא את עצמך חי שנים רבות, מבלי שהחזרה לארץ תהיה באופק. לכן, הפתרון של לצאת לגמלאות בישראל או לרכוש בה דירה שתאפשר מגורים חלק מהזמן, הוא הפתרון האידיאלי. מעבר לכך, כולל טיבה נוספת, לדעת: הישראלי בארה"ב רוצה להבטיח לעצמו רשת של ביטחון בארץ, למקרה שיום אחד יקרה משהו והוא יצטרך לעזוב פה הכל. לא מדובר בהכרח בחשש מציאותי, אלא יותר בפחד עמוק, שכלל הנראה טמון במהגרים באשר הם".

בעוד התגובות להיגרים שנזכרו עד עתה מסוגלות להפתיע במעט, השיא מגיע רווקא בכל הקשור לתחושת הבית. על פי המשאל, רוב הישראלים שמתגוררים בארה"ב, כולל אלה שנמצאים פה למעלה מעשרים שנה, מרגישים בבית בישראל יותר מאשר באמריקה. התשובות להיגד "תחושת הבית של להיות בישראל היא עמוקה ומשמעותית יותר מכל מקום אחר בעולם" היו נחרצות, ההסכמה הייתה גורפת. נדמה כי רווקא ממי שחיים פה כמה עשורים, הקימו בית, הולידו ילדים ופיתחו קריירה עניפה, ניתן היה לצפות כי ירגישו בבית. אבל ד"ר פלג לא מופתע לגמרי. "יש אלמנטים רבים שמשפיעים על

ההסכמה הגורפת לכך שתחושת הבית מתקבלת בישראל. בראש ובראשונה מדובר במשפחה. רוב הישראלים שחיים פה השאירו משפחה עם הורים, אחים ורודים בישראל. באופן טבעי, תחושה של בית מתקבלת כשאתה מוקף בקרובי המשפחה שלך. כשישארלי נוסע לביקור קרובים בישראל, הוא פתאום מקבל תזכורת לחיי משפחה חמים, לארוחת שבת גדולות, לשיחות, לחום ולאהבה".

אם תשאלו את הילה, המתגוררת בסוהו עם בעלה ושתי הבנות כבר 12 שנים, היא תאשר את דבריו של פלג. "עברתי צופים, צבא, אוניברסיטה, פיתחתי קריירה, אבל הדבר הכי קשה שעברתי בחיים היה ללדת את שתי הבנות שלי בארה"ב, רחוק מההורים המשפחה. כל אישה, שעברה את התוויה הזו, תוותר סוג של טראומה, בפרט כשאנחנו מדברים על הלידה הראשונה. בתור אישה, את מרגישה כל-כך חסרת אונים, שאת חייבת את אימא שלך לידך. לי אפגם היה מזל, כי אימא שלי הייתה לידי בלידות, אבל חודש לאחר מכן היא הייתה חייבת לחזור לארץ. ואו מה? את לבד עם התינוקת, לא יודעת מימינך ומשמאלך ואין לך את התמיכה שיש לאמהות בארץ, של המשפחה מסביב. אין גם את הפריבילגיה לשים את הילדים אצל ההורים ולנסוע לסוף שבוע, כפי שחברות שלי בישראל עושות".

האהבה מנצחת (מעבוד ארבעים שנה)

למטענים המשפחתיים נוסף גם הקשר למדינת ישראל, למורשת שלה, להיסטוריה ולתרבות, "זה לא משנה כמה שנים אתה חי מחוץ לארץ, זה פשוט נרמק בך", אומר ד"ר פלג והוא מדבר מניסיון. פלג, גרוש המטופל בשני ילדים, מתעתד לחזור לישראל בחודש אפריל הקרוב. את הנסיבות למפנה הוא מגדיר כלא פחות ממיסטי. כשהיה חייל, קרא פלג, יחד עם שאר תושבי ישראל, על מלכת היופי לשנת '64, רוג'ית רינת. היא שבתה את ליבו, אך מרחוק; פלג לא פגש אותה מעולם. בינתיים

הוא התחתן, היגר לאמריקה, הביא שני ילדים לעולם ופתח בקריירה משגשגת של פסיכולוג. במקביל, ומבלי שידע על כך, היגרה רינת מישראל לארה"ב, נישאה לרופא אמריקאי והקימה משפחה. היא התאלמנה וחזרה לישראל. בשנה שעברה החל פלג לברר מה עלה בגורלה של אהבתו הישנה ואיתר את רינת. הוא יצר איתה קשר, ומהשיחה הראשונה התברר לנו שאנחנו נשמות תאומות. הם החלו לנהל מערכת יחסים בשלל רחוק, כולל ביקורים של פלג בישראל אחת לחודשיים בממוצע. לפני מספר חודשים הם התארסו ונחודש אפריל הקרוב יגיע טופה הטוב של הקומדיה הרומנטית: השניים ינשאו בישראל ופלג מתעתד להשיב עטרה ליושנה. הוא מודה כי ההחלטה לשוב לישראל לא נבעה רק מהאהבה. "רוג'ית הייתה פשוט הקס ששבר את גב הגמל. החיים באמריקה היטיבו עמי ובאמת שאין לי תלונות, אבל כל השנים הייתה לי תחושה שזו לא תרבות שלי ושהלב שלי נמצא בישראל".

המשאל שערך פלג יישאר, לפי שעה, הדבר הכי קרוב למד הרופק של הקהילה הישראלית בארה"ב. פלג מציין כי מעניין יהיה לברוק כיצד ייראו התגובות של הישראלים החיים פה בעוד כמה שנים, לאור העובדה שגלי הירידה של השנים האחרונות כוללים מאפיינים שונים מאלה של גלי הירידה בשנות השבעים והשמנים. האם יהיה הברל בקשר של הישראלי של שנות האלפיים, שמחובר לאינטרנט וקופץ לארץ כל שלושה-ארבעה חודשים? "אני חושב שהגרעין הקשה, שנמצא מתחת לכל השכבות, יהיה חזק ולא ישתנה. הנטייה להתרפק על נוסטלגיה עדיין קיימת בכלם, ההתרפקות על הארץ, תחושת השייכות והקשר העמוק הם בלתי ניתנים לניתוק. ההבדלים בין היורדים של היום לאלה של פעם הם מוצעיים. יש אולי שוני כמעטפת החיצונית, כי החברה הישראלית של היום היא יותר אינדיבידואליסטית וחומרנית ואנשים חושבים יותר על עצמם ופחות על הכלל, אבל אין שוני מהותי. הצעירים של היום יכולים לכסות על ההתרפקות בכל מיני אלמנטים, כמו האונה לרדיו באמצעות האינטרנט והשימוש בטכנולוגיה, שמקרבת אותם לקרובים בארץ. בשורה התחתונה, מדובר בתחושות שמכוסות על פצע".